

5. Загальний рейтинг корисувачів у Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zmiya.com.ua/facebook-people-rating/type-general>
6. Загальний рейтинг депутатів у Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zmiya.com.ua/facebook-people-rating/type-deputy>.

Волошин Максим. Стратегії політичного самопозиціонування в соціальних інтернет-сетях отечественных политических лидеров в 2010–2015 гг. В статье анализируется использование социальных Интернет-платформ украинскими политическими лидерами. В фокусе исследования находятся политики, которые так или иначе были медийными персонами в период с 2010 по 2015 год. Определяются основные стратегии политического самопозиционирования политическими актерами.

Ключевые слова: Интернет, социальные Интернет-сети, сеть, политический актер, стратегии самопозиционирования.

Voloshin Maxym. Strategies of Political Self-positioning on the Social Online Networks of National Political Leaders in 2010–2015. The development of social Internet networks in Ukraine creates conditions where political actors are beginning to use them as a tool for interaction and makes impact on the electorate in the online environment. Identifying of the main strategies of political positioning of politicians is an important part of understanding the political process in our country and its features. In today's world the Internet communication platform of social networks have become a kind of platform for positioning as a normal user and well-known personalities, politicians, organization, political party, etc. The term «positioning» is included in the scientific application in the late 60's. of XX century. In marketing sphere this concept starting to develop. T. Ambler described «positioning» as «the art of the image or the brand in the minds of the target audience. It makes more profitable brands differed from competitors, which uses both real and imaginary characteristics of». Positioning, and especially political, requires individual setting specific goals and objectives that he wants. In our study, we use our own approach to the definition of «communication strategies of positioning».

For our study is important to research positioning in the information and communication field. Communication platform of social networks provide Internet access to a significant amount of textual information of big part of the recipient, giving the researcher a wide field of research communication practices on the Internet in political field. Review and analysis of texts makes it possible to perceive and understand the selected communication tactics and strategies of political actors that are part of their own positioning in the political space by using Internet resources. According to the objectives, the political actor creates its own communication strategy of positioning in the political space, which can be short- or long-term. Despite the large number of theoretical approaches to the classification of communication strategies, scientists agree that it is their division into three types, namely: strategy presentation, manipulation and conventions. In this article we use this division and explore communication strategies of Ukrainian political leader in 2010–2015.

Key words: Internet, social online platforms, network, political actors, positioning strategy.

Стаття надійшла до редколегії 07.02.2016 р.

УДК 324 (477)

Олександр Комарчук

Маніпулятивні технології російських ЗМІ в рамках сучасної гібридної війни

У статті досліджено маніпулятивну складову частину діяльності російських засобів масової інформації в ході російсько-українського збройного конфлікту на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та Східної України. Здійснено комплексний аналіз використання засобів масової комунікації як невід'ємного компонента ведення «гібридних війн». Проаналізовано механізм впливу маніпулятивних технологій засобів масової інформації на суспільну думку, свідомість і світосприйняття окремої людини в умовах «гібридної війни». Застосовуючи системний та історичний підходи до аналізу виникнення «гібридних війн», способів і засобів використання маніпулятивних технологій засобів масової інформації в умовах збройних конфліктів, наголошено на необхідності створення на законодавчому рівні комплексної програми

© Комарчук О., 2016

протидії маніпулятивним технологіям засобів масової комунікації, особливо в умовах «гібридної війни». Висвітлено основні маніпулятивні технології, використані російськими засобами масової інформації, а також засобами інформації маріонеткових урядів (Донецької та Луганської Народних Республік) у ході анексії Криму у 2014 р. і збройного протистояння з терористичними банд-формуваннями на Сході України 2014–2016 рр. Завдання цього дослідження – комплексне вивчення засобів ведення «гібридної війни», зокрема застосування маніпулятивних технологій ЗМІ, їх взаємодія між собою та побудова оборонної тактики від такого засобу. Результати дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні політичних технологій в умовах ведення «гібридних війн», а також розробки програми протидії противнику в межах «інформаційної війни».

Ключові слова: гібридна війна, політична свідомість, технології, маніпуляція, засоби масової комунікації, інформація.

Постановка наукової проблеми та її значення. На жаль, уже два роки поспіль Україна перебуває в стані «гібридної війни». Проблемним питанням є те, що існують лише деякі приклади подібних збройних конфліктів та теоретичний розгляд цього питання науковцями. Термін «гібридна війна» пояснює нову військову стратегію, що поєднує в собі «звичайну війну», «малу війну» й «кібервійну», не закріплений жодним міжнародним законодавчим актом та служить для поєднання дій із залученням ядерної, біологічної, хімічної зброї саморобних вибухових пристроїв і засобів інформаційної війни. Безпосередні проблеми у вирішенні такого виду конфлікту викликані насамперед, труднощами у кваліфікації в міжнародному праві діянь і притягненні до відповідальності країни-агресора, що зацікавлена у веденні подібного виду конфлікту.

Формулювання мети та завдання дослідження. Мета статті – комплексний розгляд використання маніпулятивних технологій ЗМК як складової частини «гібридної війни» та створення необхідної програми, закріпленої на законодавчому рівні для якісного протистояння й припинення дій агресора. Отже, безпосереднім завданням дослідження є комплексне вивчення найважливішого засобу ведення «гібридної війни», а саме застосування маніпулятивних технологій завдяки засобам масової інформації.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження маніпулятивних технологій і «гібридних війн» здійснено в наукових роботах як зарубіжних (Г. Шиллер, Г. Лебон, С. Кара-Мурза, А. Цуладзе, О. Шосторма), так і вітчизняних науковців (Є. Магда, В. Ф. Іванов, О. Г. Юр'євої, О. М. Шерман).

Однак ці праці не мають комплексного характеру, розглядаючи окремо явище «гібридної війни» та політичне маніпулювання як емоційний і психологічний вплив на маси, а не як політичну технологію одержання бажаного результату в умовах війни.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. «Гібридні війни» сьогодні набирають значної актуальності у веденні збройних конфліктів між державами. Засоби та способи ведення таких конфліктів мають суттєві відмінності від класичних методів війни. Значну перевагу й досягнення мети в конфлікті здійснює саме та сторона, яка в певному обсязі та необхідній послідовності застосовує маніпулятивні технології масовою свідомістю, використовуючи при цьому засоби масової інформації. Протистояти агресору можливо лише за умови чітких послідовних дій не тільки на військовому, а й на інформаційному фронтах.

Унікальність людини безпосередньо пов'язана зі спроможністю свідомо відображати, сприймати й передавати один одному отриману та інтерпретовану, завдяки розумовим і мовним здібностям, реальність. Незалежно від власного бажання, індивід у будь-якому випадку контактує з оточенням та навколишнім світом у цілому, обмінюючись при цьому між собою інформацією. Ураховуючи розвиток життєдіяльності суспільства останніх декількох століть, очевидно, що потреба обмінюватись інформацією зростає, а технічний прогрес, надаючи безпосередню можливість реалізовувати цей процес без зайвих зусиль, значно розширює коло обміну інформацією. Звичайно, сьогодні важко уявити собі сучасну людину, котра не цікавилась або не була в курсі подій та новин у світі або в окремому регіоні. Тому не дивно, що сьогодні роль ЗМІ має таке велике значення в суспільстві.

Звісно, першочергова функція ЗМІ, яка полягає в наданні правдивої й перевіреної інформації, має виключно позитивний характер. Але, на жаль, це не завжди так. Дуже часто ЗМІ стають зброєю масового ураження свідомості населення для зацікавлених осіб (маніпуляторів). Такими особами, наприклад, стають політики в період передвиборчої агітації, власники підприємств із метою

рекламування товарів і послуг, держава задля пропаганди цінностей та явищ, які потрібно донести до населення тощо.

Представники засобів масової інформації, а точніше ті, хто за ними стоїть, ураховують особливості людської свідомості, а тому чітко знають, що більшість людей чи то через брак часу, бажання або можливості навряд чи будуть перевіряти достовірність отриманої інформації, а скоріше нададуть перевагу повірити «на слово» джерелу, яке їм її надало. Наприклад, людська свідомість через особливість свого становлення, напереріз розумовим здібностям, схильна довіряти «більшості» та авторитету у формуванні власної думки й світосприйняття [1, с. 135]. Також на озброєнні маніпуляторів існує дуже багато способів і прийомів, які завдяки ЗМІ можуть уводити населення в оману та формувати бачення, минаючи свідомість та посилаючи потрібну інформацію безпосередньо в підсвідомість людини (нейролінгвістичне програмування), результат сформованого світосприйняття якої в подальшому буде використано з певною метою.

Стрімкий розвиток людської життєдіяльності не оминув і таке суспільне явище, як війна. Виключити це явище із життя людей узагалі неможливо, оскільки війна є одним із крайніх способів розв'язання конфліктних ситуацій насамперед між державами [2, с. 285]. Але в результаті наймасштабнішого конфлікту «Другої світової війни», що забрала життя понад 50 млн людей, постала потреба більш жорсткого законодавчого впливу на це явище. Незважаючи на закріплення в міжнародному праві норм, що регулюють правила й умови ведення збройних конфліктів («права Гааги» війни та «права Женев» миру), на зміну їм виникають більш модернізовані, досконалі з погляду військової справи «гібридні війни» [3, с.12]. Прикладом таких конфліктів можуть слугувати війна в Карабаху, Лівансько-Ізраїльська війна 2006 р., Російсько-Грузинська війна 2008 р., та Російсько-Українська війна 2014–2016 рр.

Протягом останніх двох років «гібридна війна» із Росією відбувається на території України, зокрема на тимчасово окупованій АРК і землях Сходу України. Особливість її ведення полягає в тому, що агресор діє на території іншої держави, але не виступає явно, тобто не оголошує війну, а формує маріонеткові уряди й використовує терористичні банд-формування, які складаються переважно з населення певного регіону під патронажем регулярних військ (частіше батальйонів спецпризначення) замаскованих під ополченські або партизанські війська. Отже, імітуючи громадянську війну, яка начебто відбувається в певній країні, і використовуючи третіх осіб (терористів) задля виконання «брудної роботи», агресор не лише уникає відповідальності з боку міжнародного права, а й займає нейтралітет чи зовсім отримує право брати участь у вирішенні збройного конфлікту на міжнародній арені, який начебто відбувається без його втручання [3, с. 373].

Також різниця між класичними війнами й гібридними полягає не лише в способі її ведення, а й у засобах і цілях, які переслідує агресор. Наприклад, мета «гібридної війни» – не стільки захоплення території, скільки економічна та політична дестабілізація держави, тримання в страху загалом населення, яке проживає за межами безпосереднього конфлікту. Дестабілізація країни в усіх вищезазначених аспектах удається завдяки терористичним і диверсійним актам, заохоченню вступу місцевого населення до банд-формувань та веденню повномасштабних бойових дій на певній території країни, кінцева ціль чого – схилення легального уряду країни до вигідних для агресора дій або його цілковита зміна.

Усе це неможливо без належної участі ЗМІ, які висвітлюють і передають спотворену в необхідному маніпулятору (агресору) напрямі інформацію, щоб виправдати або перекласти на інших суб'єктів злочинних дій та переманити на свій бік якнайбільше прихильників із-поміж звичайних людей.

На жаль, людська свідомість, як зазначено вище, найчастіше формується завдяки таким явищам, як чутки, міфи, думки більшості, фрази авторитетної особи, які без перешкод розповсюджуються завдяки засобам масової комунікації. Відповідно, тому людина й не помічає маніпулятивного впливу та переймає чужі думки або знаходить підтвердження власним, які до цього могла висловити через певну психологічну обережність [5, с. 53]. Це залежить від інтелектуально розвитку людини. Звичайно, ту особу, котра не цікавиться політикою, значно легше схилити на бік маніпулятора, ніж ту, яка чітко уявляє й оперує лише фактичними та перевіреними даними.

Російська Федерація стала продовжувачем традицій часів СРСР і дуже вдало створює та розповсюджує політичну пропаганду й міфи, а, ураховуючи дефіцит і жорсткий контроль (цензуру) із боку держави джерел інформації, населення здебільшого ставало жертвою дезінформації, вигаданих подій, міфів, вигідних безпосередньо для влади. Звичайно, це не могло пройти безслідно, особливо враховуючи, що сьогодні в Росії практично нічого не змінилося. Тому представники старшого покоління досі впевнено залишаються прибічниками радянської ідеології, а молодь – путінської, що не передбачає особливих відмінностей. В Україні ж після проголошення незалежності обрано інший шлях становлення, він більш демократичний, із засудженням тоталітарного режиму та переосмисленням його спадщини.

Наприклад, у січні 2015 р. фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» проводив опитування на тему «Що нас об'єднує й що нас роз'єднує?». У ході опитування історичну роль Й. В. Сталіна позитивно оцінюють лише 7 % респондентів, на відміну від РФ, де дослідження Левада-центру дають результат від 47 до 52 % тих, хто виправдовує діяльність Сталіна [4, с. 11].

Сучасна Росія – це країна, де цього диктатора вважають «ефективним керівником» свого часу, російський народ – «єдина нація переможців». Це підтверджують слова В. В. Путіна: «Ми перемогли б і без українців». А найбільшою катастрофою ХХ ст. більшість громадян РФ вважають розпад СРСР [4, с.10].

Україна з Росією, беззаперечно, розійшлися по історичних дорогах. Росія повернулася до звичних для СРСР практик «звинувачення ворогів» у власних гріхах. Сьогодні російська пропаганда ненависті позичена зі словника Другої світової війни («фашисти», «каратели», «бандерівці» тощо) [4, с. 12]. На жаль, ці ідеї слугують основою об'єднання російських громадян, запевнення в тому, що війна відбувається на Донбасі не з громадянами України, а з іноземними батальйонами НАТО та добровольчими загонами нацистів. А про те, що на сході України перебуває регулярна українська армія, намагаються змовчати. Усі ці ідеї безпосередньо підтримуються керівною верхівкою РФ, їхнім ставленням до того, що відбувається. Завдяки ЗМІ, це доводиться до відома військовослужбовців і населення всієї держави. Окупована територія України та територія взагалі не становить виключення. На території Донбасу безперервно діють створені маріонетковим урядом ЗМІ, транслюються російські телевізійні й радіоканали, знімаються та певним чином доносяться до Збройних сил України тематичні відеоролики задля деморалізації й дезертирства військовослужбовців. До того, щоб пояснити й виправдати характер діянь керівництва РФ, можна простежити умисну підміну історичних фактів, трактування «належним чином» історичних подій, які висвітлюються особисто президентом на різноманітних конференціях, знімаються ідеологічні фільми («Крим – путь на родину»). Одну з таких конференцій можна навести як приклад: 27 жовтня 2014 р. в Сочі відбулася дискусія представників преси з президентом Російської Федерації В. В. Путіним, де він на запитання щодо української державності надав чітку відповідь: «История формирования Украины в сегодняшних границах – это сложный процесс. А вы что – не знаете? До 22-ого года эти земли, Новороссия, входили в состав РФ. С центром в Новороссийске», – заявив глава Російської держави [6, с. 525].

Російські ЗМІ вдало розповсюджують подібні виступи провладних осіб, видаючи їхню думку за істину, тоді у звичайного громадянина не виникатиме зайвих питань – він просто повірить на слово й розповсюдить цю думку на максимальну для себе кількість осіб. Тож російські ЗМІ, беззаперечно, наповнені «смысловими мінами», які вражають не тіло, а мозок. А їхня дія спрямована не лише на українців, а й на всю світову спільноту задля засудження в тому, що відбувається, виключно України [7]. Про цей факт передусім свідчить те, що зона російської пропаганди постійно розширюється. Телеканал «Russia Today» лише за останній рік розпочав трансляцію в провідних країнах Європи. Також підписано угоду з Аргентиною. Звичайно, для реалізації подібних проєктів потрібні немалі кошти. На все це з Російського державного бюджету виділено додатково 39 млн дол. Тому можна не сумніватись у тому, що найближчим часом світ побачить яка вона, «справжня Росія» [8]. Усе це, звичайно, вигідно для країни-агресора. Завдяки інформаційній зброї можливо не лише досягти поставлених цілей у веденні збройного конфлікту, а й вийти «сухим із води» та звинуватити в злочинах міфічних ворогів «руського миру».

Звісно, для отримання максимального результату потрібно не тільки виділяти кошти, відкривати телеканали та мати в розпорядженні єдиний аналітичний інформаційний центр з 1,5 тис. працюючих у ньому людей, необхідно також дотримуватися певної тактики ведення такої атаки на свідомість населення. Аналітик В. Гастинщиков пояснює, що інформаційно-психологічні операції не можуть тривати зі сталою інтенсивністю, а для досягнення результату слід змінювати темп, а саме: десь підсилити ефект маніпулювання, десь зробити його більш слабким. Подібна тактика успішно застосовувалася напередодні та в процесі анексії Автономної Республіки Крим [7]. Напередодні окупації, російське телебачення проводило трансляції за участі вигаданих бандерівців, показувало війну, яка охопила Київ, «катування» російськомовного населення тощо. Ця дезінформація вдало маніпулювала свідомістю людей. Не дивно, що проросійські мітинги в Сімферополі отримали величезну підтримку з боку населення. А коли розпочалися бойові дії на Донбасі, кримчан упевнили в тому, що у всьому винна Україна, а окупація півострова, завдяки В. В. Путіну, відбулася не таким кривавим способом [7].

Загалом для реалізації поставленої мети маріонетки агресора вдаються до різних маніпулятивних технологій (СБУ підтверджує використання російським телебаченням (RT) 25-го кадру для впливу на підсвідомість, транслювання так званих фейкових матеріалів поряд зі звичайними новинами, також утручання співробітників аналітичного центру для створення підставних користувачів для розповсюдження коментарів до окремих статей і залучення до дискусій якнайбільше людей), тим самим розпалюючи дискусійні діалоги та надаючи більш яскравого ефекту інформації рядового, на перший погляд, характеру [7].

Сьогодні на Донбасі воєнні ідеологи РФ приділяють величезну увагу морально-психологічному фактору. Завдяки науковим розробкам запроваджено цілісну систему ідеологічного обґрунтування й супроводу військових дій. Фактично проти України разом із воєнним фронтом розгорнуто інформаційний. Це, насамперед, зумовлено особливістю гібридної війни в неможливості її ведення без величезного внеску ЗМІ. Тому для здійснення інформаційно-психологічної операції проти сил АТО й цивільного населення до складу армійських корпусів «ДНР» та «ЛНР» уведено підрозділи психологічного впливу на військо й населення [8]. Ці підрозділи активно використовують російські ЗМІ, електронні засоби та друковані видання фейкових республік і проросійські соціальні мережі.

Висвітленням такої операції можна вважати найбільш резонансні новини російського телебачення:

- канал НТВ розповів, що смертельно поранена дівчинка в Петровському районі Донецька загинула саме через обстріл «київської хунти»;
- «Перший канал» (РФ) показав маленьку дівчинку, яка піднімає руку в нацистському вітанні. Новину розказано, спираючись на те, що нібито в Україні для школярів влаштовують «п'ятихвилинки ненависті»;
- поширення проросійським ЗМІ інформації, що бійці 72-ї бригади ЗС України нібито самовільно залишили місце дислокації, щоб спрямувати до Києва для здійснення державного перевороту;
- сюжет на телеканалі НТВ про хлопчика на ім'я Стас, якого «катували» солдати нацигвардії [9].

Звичайно на озброєнні сил АТО такого арсеналу ідеологічної зброї не існує, насамперед через брак коштів, частково – через відсутність такої потреби. Незважаючи на інформаційні атаки ворога, ідеологія українських військових і населення в цілому ґрунтується на почутті патріотизму, не сприйнятті російських імперських шовіністських амбіцій, а також на внутрішній позиції проти загарбницької політики РФ. Одним словом, діяльність сил АТО не потрібно виправдовувати чи обґрунтовувати, військовим або населенню, а тим паче – проводити підміну фактів чи подій [8].

Якщо звернутися до історичних фактів і способів ведення війн, то можна побачити, що практично всі збройні конфлікти супроводжувалися безпосередньою дією пропаганди. Особливо яскравим прикладом цього є міністерство народної освіти й пропаганди в нацистській Німеччині на чолі з Й. Геббельсом, якого, до речі, В. Путін називає «талановитою людиною». Але за сучасних умов технічного прогресу інформація переходить від звичайного пропагування до маніпуляції свідомістю завдяки технологіям ЗМК та становить якщо не вирішальний, то один із найважливіших аспектів у ході ведення «гібридної війни» [9].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, ведення «гібридної війни» неможливе без «належного» застосування маніпулятивних технологій засобів масової комунікації задля впливу на поведінку населення. Такий приклад, на жаль, ми простежуємо в ході російсько-українського конфлікту,

у межах інформаційної війни проти України, яка проводилася задовго до нього та наразі триває сьогодні. Тому зараз, як ніколи, на законодавчому рівні потрібно створити спеціальну програму для протидії інформаційним джерелам противника, для реалізації якої слід залучити спеціальні підрозділи МВС та СБУ. Поряд із протидією варто створювати достовірні власні джерела й підтримувати їхній авторитет, надаючи населенню достовірну та перевірену інформацію. Слід також доводити до відома населення, що потрібно перевіряти й піддавати сумніву будь-яку інформацію, надану з недостовірних і «зацікавлених» ЗМК.

Ураховуючи, що сьогодні в результаті ведення російсько-української «гібридної війни» населення України, у тому числі на окупованих територіях, перебуває під постійним тиском інформаційних атак супротивника, Російська Федерація успішно використовує технології ЗМІ, значну частку яких становлять «маніпулятивні». Це значно відбивається на свідомості суспільства та окремого індивіда й спричиняє дуже тяжкі наслідки не лише для суспільства, а й для країни в цілому. Незважаючи на те, що застосування маніпулятивних технологій із боку ЗСУ не є необхідним, сьогодні армія й військова стратегія потребують доповнення та розробки оборонної системи як на полі бою, так і в інформаційному просторі.

Джерела та література

1. Немов Р. С. Психологія : в 3 кн. – Кн. 1 : [підруч. для студ.] / Р. С. Немов. – М. : Владос, 1999. – С. 132–144.
2. Цюрюпа М. В. Основи сучасної політології : [підруч. для студ.] / М. В. Цюрюпа. – К. : Кондор, 2009. – 354 с.
3. Александер Б. Как выигрываются войны / Б. Александер ; [пер. с англ. В. Беленького]. – М. : ООО «Изд-во АСТ» ; ООО «Транзиткнига», 2004. – 604 с.
4. Зінченко О. Війна і міф. Невідома друга світова : наук.-поп. вид. / О. Зінченко, В. В'ятрович, М. Майорова. – Х. : «Клуб сімейного дозвілля», 2016. – 272 с.
5. Іванов В. Ф. Соціологія масової комунікації : [навч. посіб.] / Валерій Феліксович Іванов. – Черкаси : Вид-во ЧДУ, 2003.
6. Криштопа О. Україна. Загартована болем. Тисяча років самотності : [наук.-поп. вид.] / О. Криштопа, А. Охрімович. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 541 с.
7. Жолтікова Г. Інформаційна експансія Росії [Електронний ресурс] / Г. Жолтікова // [Військо України] : журнал. – Режим доступу : <http://viysko.com.ua/journal/informatsijna-ekspansiya-rosiyi/>
8. Бондаренко О. Навчилися протистояти пропаганді противника [Електронний ресурс] / О. Бондаренко // Військо України : журнал. – Режим доступу : <http://viysko.com.ua/weunitedukraine/navchy-ty-sya-protystoyaty-propagandi-proty-vny-ka/>
9. Жолтікова Г. Пропаганда РФ-театр дволиків янусів [Електронний ресурс] / Г. Жолтікова // Військо України : [журнал]. – Режим доступу : <http://viysko.com.ua/dumka-narodu/propaganda-rf-teatr-dvoly-ky-hyanusiv/>

Комарчук Александр. Манипулятивные технологии российских СМИ в рамках современной гибридной войны. В статье исследуется манипулятивная составляющая деятельности российских средств массовой информации в ходе российско-украинского вооруженного конфликта на временно оккупированной территории Автономной Республики Крым и Восточной Украины. Осуществлен комплексный анализ использования средств массовой коммуникации как неотъемлемой составляющей ведения «гибридных войн». Проанализирован механизм влияния манипулятивных технологий средств массовой информации на общественное мнение, сознание и мировосприятие отдельного человека в условиях «гибридной войны». Применяя системный и исторический подходы к анализу возникновения «гибридных войн», способов и средств использования манипулятивных технологий, средств массовой информации в условиях вооруженных конфликтов, подчеркивается необходимость создания на законодательном уровне комплексной программы противодействия манипулятивным технологиям средств массовой коммуникации, особенно в условиях «гибридной войны». Освещены основные манипулятивные технологии, использованные российскими средствами массовой информации, а также средствами информации марионеточных правительств (Донецкой и Луганской Народных Республик) в ходе аннексии Крыма в 2014 г. и вооруженного противостояния с террористическими банд-формированиями на Востоке Украины 2014–2016 гг. Задачей данного исследования является комплексное изучение средств ведения «гибридной войны», в частности применения манипулятивных

технологий СМИ, их взаимодействия между собой и построения оборонительной тактики от такого средства. Результаты исследования могут быть использованы в дальнейшем изучении политических технологий в условиях ведения «гибридных войн», а также разработки программы противодействия противнику в рамках «информационной войны».

Ключевые слова: гибридная война, политическое сознание, технологии, манипуляция, средства массовой коммуникации, информация.

Komarchuk Aleksandr. Manipulative Technologies of the Russian Mass Media in Modern Hybrid War. The article it has been researched a manipulated component of the Russian mass-media activity in a course of the Russian – Ukrainian military confrontation at the temporarily occupied territory of Autonomous Republic of the Crimea and Donbass. The complex analysis of use of the means of mass communication as the integral component of «hybrid wars» has been carried out. The mechanism of influence of mass-media manipulated technologies on a person's public opinion, attitude and perception of the world in conditions of «a hybrid war» has been analysed. Having applied the system and historical approaches to the analysis of occurrence, methods and means of use of the manipulated technologies of mass-media in conditions of the military confrontations, the author marks necessity at the legislative level of the creation of the complex program of counteraction to the manipulated technologies of the means of mass communication in the conditions of «a hybrid war». The fundamental manipulated technologies used by the Russian mass-media in a course of annexation of the Crimea in 2014 and a military opposition in the East of Ukraine in 2014–2016 have been covered. The objective of this research is a comprehensive study of means of waging a «hybrid war» in particular the use of manipulative technologies of mass media, their interaction among themselves and build defensive tactics from such funds. The results of the study can be used in the further study of political technologies in conditions of conducting a «hybrid war», as well as the development of a program of combating the enemy within «information war».

Key words: hybrid war, political consciousness, technology, manipulation, mass-communication, information.

Стаття надійшла до редколегії 24.04.2016 р.

УДК 32.019.51/32.019.57

Ірина Мацишина

Антикризовий PR («Головне, щоб костюмчик сидів»)

Основне завдання статті – аналіз національних сучасних піар-стратегій під час падіння іміджу політика, завдання – виявити технологію поширення вірусної інформації; проаналізувати основні канали імідж-коригування; розглянути зміну моделі поведінки політика під час антикризового PR. Методологія аналізу заснована на контент-аналізі, семіотичному підході й теорії фреймів. Основні результати роботи полягають у виявленні алгоритму вирівнювання іміджу політика. На цьому прикладі, який розглядається в статті, виявлено п'ять тактичних прийомів, які використовувалися протягом 13 днів: звернення до авторитетів – перший крок спростування стереотипу – перший крок переключення уваги – другий крок переключення уваги – другий крок спростування стереотипу. Це дослідження може бути використано в практичному застосуванні іміджмейкерів і політичних менеджерів у політичній комунікації.

Ключові слова: імідж, мем, символ, фрейм, антикризовий PR.

Постановка наукової проблеми та її значення. 2 березня 2016 р. на офіційному сайті Посольства України в Об'єднаному Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії опубліковано інформацію про зустріч Королеви Єлизавети II та українського посла Наталії Галібаренко. Здавалося б, робочий візит посла, який є її обов'язком, не повинен був привернути увагу до інформації, яка починалася з ліда: «2 березня 2016 р. під час офіційної церемонії в Букінгемському палаці Посол України у Великій Британії Наталія Галібаренко вручила вірчі грамоти Королеві Єлизаветі II» [14]. Однак фотографія, яка супроводжувала текст, змінила весь хід історії. Наталя Галібаренко, яка до цього повідомлення, була